

3. Слома В. М. Зобов'язання з множинністю суб'єктів у цивільному праві України : дис. ... д-ра юр. наук : 12.00.03. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 490 с.

4. Слома В. М. Підстави виникнення солідарних зобов'язань. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2017. № 24. С. 100-102.

5. Трут Д. В. Ознаки та підстави виникнення солідарних зобов'язань як різновиду цивільно-правових зобов'язань із множинністю осіб. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2012. Вип. 13. С. 98-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuk_2012_13_16 (дата звернення: 14.04.2024).

6. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 №435-IV (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 18.04.2024).

ПРАВО СПОЖИВАЧА НА ВІДМОВУ ВІД ДОГОВОРУ У ПРАВІ ЄС

Гришко Уляна Петрівна,

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри цивільного права

Захист прав споживачів залишається одним із найважливіших і значущих питань в межах політики Європейського Союзу, спрямованої на забезпечення високого рівня захисту споживачів. Зокрема, у ст. 114, 169 Договору про Функціонування Європейського Союзу [1] та статті 38 Хартії основоположних прав Європейського Союзу [2] закріплено, що «політика Союзу повинна забезпечувати високий рівень захисту споживачів».

Захист інтересів споживачів може здійснюватися різноманітними способами: надання повної, необхідної та достовірної інформації про товар до моменту укладення договору, заборона несправедливих умов договору, надання спеціальних гарантійних термінів на товар та забезпечення захисту спеціальними способами у разі порушення. Одним із таких способів захисту прав споживачів відповідно до законодавства Європейського Союзу є право споживача на відмову від договору, що розуміється як правомочність розірвати договір в односторонньому порядку і безпідставно протягом встановленого законом строку. Дане право спрямоване подолати дисбаланс прав споживачів, який існує в той момент, щоб отримати доступ до інформації, а також зрозуміти, порівняти та обдумати отриману пропозицію при укладенні договорів. При реалізації права споживача на відмову від договору «принцип збереження контракту» або «обов'язковість виконання договору» втрачає свою значимість, навіть і за відсутності порушення права споживача. І хоча дане право споживача, не відповідає засадам загальної теорії контрактів (*pacta sunt servanda*), європейський законодавець надає споживачеві право на відмову від договору у таких випадках:

1) Складність договору, яка має місце, наприклад, у договорах споживчого кредитування.

2) Коли виконання договору неможливе за непередбачуваних обставин, щодо контрактів, укладених поза межами торговельних приміщень або договорах таймшеру в яких договір міг бути укладений під впливом, без належного обмірковування або відсутністю інформації.

3) Укладення дистанційних контрактів [3, с. 32].

В межах даних договірних конструкцій закріплення права споживача на відмову від договору на рівні закону пов'язане з дефектним формуванням волі споживача, яке таким чином компенсується, оскільки формальна свобода укладення договору не збігається з реальною свободою споживача при укладенні договору.

Певний різносторонній підхід до права споживача на відмову від договору міститься у Директивах ЄС. По-перше, немає єдності в термінології визначення даного права, а саме зустрічаються такі формулювання «право на анулювання», «право на відмову», «право на скасування», тощо. По-друге, це період для реалізації права споживача на відмову, який в європейському законодавстві становить: «не менше ніж через сім днів після отримання споживачем повідомлення», «протягом 10 календарних днів після підписання обома сторонами договору або підписання обов'язкового попереднього договору», «не менше семи робочих днів», «термін 14 календарних днів» та «період від 14 до 30 днів. Дані розбіжності мають місце і при включенні положень Директив ЄС у внутрішнє законодавство кожної із держав Європейського Союзу, що призводить до значної правової невизначеності. Певною мірою врегулювання даних положень здійснює Директива 2011/83/ЄС про права споживачів, яка запровадила концепцію «повної гармонізації», відповідно до якої, «держави-члени не повинні підтримувати або запроваджувати у своєму національному законодавстві положення, що відрізняються від тих, що викладені в цій Директиві, у тому числі більшою чи меншою мірою положення для забезпечення іншого рівня захисту споживачів, якщо інше не передбачено цією Директивою» [4].

Для того, щоб споживач міг реалізувати своє право на відмову, йому має бути надана така інформація до укладення договору. Тому, ст. 6 Директиви 2011/83/ЄС та стаття II-3:101 і II-5:104 DCFR зобов'язують продавця інформувати споживача, попередньо до укладення договору (переддоговірний обов'язок) про наявність або відсутність права на відмову від договору. Зокрема, ст. 10 Директиви 2011/83/ЄС та ст. II 5:103 (4) DCFR встановлює, якщо продавець не надав споживачеві інформацію про право на відмову від договору, період здійснення даного права закінчується через 12 місяців з моменту завершення 14 днів після укладення договору [4;5,с.146,150].

Щодо правових наслідків реалізації права споживачем на відмову від договору, то відповідно така відмова припиняє зобов'язання сторін щодо виконання договору. І при цьому ні Директива 2011/83/ЄС, ні DCFR не є достатньо чіткими у встановленні з якого моменту виникають правові наслідки відмови від договору, проте можна зробити висновок, що наслідки відмови від договору повинні діяти на той момент коли продавець отримує повідомлення, яким споживач повідомляє про здійснення даного права (теорія отримання). Продавець зобов'язаний відшкодувати оплату отриману від споживача, при цьому використовуючи, ті самі засоби платежу, що використовувались при укладенні дого-

вору (ст. 13.1 Директиви 2011/83/ЄС та II.- 5:105 (3) DCFR) [4; 5, с. 154]. Повернення коштів споживачу має здійснюватися без затримки та до закінчення чотирнадцяти днів з моменту коли сторона дізналась про рішення споживача відмовитися від договору (ст. 13.1 Директиви 2011/83/ЄС) [4]. Зі сторони споживача, основний обов'язок – повернення (поштою, кур'єром або електронною поштою у випадку цифрового вмісту) товару продавцю або уповноваженій особі (ст. 14.1 Директиви 2011/83/ЄС). Повернення товару споживачем повинно бути здійснено не пізніше чотирнадцяти днів з моменту, коли він повідомив про своє рішення про відмову від договору продавцеві (ст. 14.1 Директиви 2011/83/ЄС)[4].

Таким чином, закріплення у праві ЄС права споживача на відмову від договору становить виняток щодо основного принципу договірності права – «обов'язковості договору» (*pacta sunt servanda*), а можливості реалізації даного права споживача закріплено у випадках укладення «складних» договорів (наприклад, договорів споживчого кредиту) та/або поза межами торговельних приміщень, дистанційних контрактів.

Список використаних джерел

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text.

2. Хартія основних прав Європейського Союзу. URL: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu>.

3. Patricia Sanchez Abril Francisco, Oliva Blazquez, Joan Martinez Evora. The Right of Withdrawal in Consumer Contracts: a comparative analysis of American and European law. *InDret*. 2018. 3. P. 1-56.

4. Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights, amending Council Directive 93/13/EEC and Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 85/577/EEC and Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32011L0083>.

5. Christian von Bar, Eric Clive and Hans Schulte-Nölke. PRINCIPLES, DEFINITIONS AND MODEL RULES OF EUROPEAN PRIVATE LAW. *Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Articles and Comments [Interim Edition, to be completed]. 1620 p.